

ОМЕЛЯНЧЕНКО Іван Якович

ЕКСПРЕС-ЖИТТЄПИС, найважливіші ціхи біографії

Національний статус, що склався у світі: російський.

Прозаїк, поет, журналіст.

З дворянської родини.

Народився 26 вересня (8 жовтня) 1868 р. в м. Сімферополі Російської імперії (нині – столиця Автономної Республіки Крим України).

Помер не раніше 1917 р. Точні дата і місце – не встановлені.

Навчався в Сімферопольській гімназії, з якої був виключений, бо перебував «на препоганому рахунку» (1886), малювальній школі Одеського товариства витончених мистецтв (1887).

Працював писарем статистичного бюро Таврійського губернської земської управи (1900-1903), кореспондентом «Щомісячного журналу для всіх» (1903-1905).

Друкувався в газетах «Східний огляд», «Південний вісник», «Південний кур'єр», журналах «Всесвітній вісник», «Сибірські питання», «Щомісячний журнал для всіх», «Російське багатство», «Новий огляд», «Вісник Європи», «Нове слово», збірниках «Молода Росія у віршах», «Сибірські збірники».

Як літератор дебютував прокламацією «До товаришів» (1887).

Потім настала черга збірника віршів «Мотиви неволі» (1891), брошури «Оголошення про видання «Народної волі» (1891), оповідань «Людське м'ясо» (1901), «З нотаток інтелігентного волоцюги» (1902), «На нарах» (1903), «На краю світу», «стежиною тайговою» (обидва – 1904), «Господар тайги», «Біля ангарських порогів», «Через бика» (усі – 1909), «Юхим мовчазний», «Тайгова інтелігенція», «Сонна» (усі – 1910), «Фейлетон в селі», «Шойданка «християнин» (обидва – 1911), «Без жакетів» (1913).

Перу нашого земляка також належать повісті «З фурманами (Нотатки втікача)» (1903), «В мертвому бору» (1907), романи «За кордоном» (1908), «Під молотом історії» (1914).

З владою О. спільної мови не знаходив. Вперше був заарештований за «революційну пропаганду серед учнів та військових» (1887). Засуджений до 8 років заслання до Сибіру. Здійснив дві спроби втечі: перша вийшла невдалою (1890), проте друга пішла за планом (1891). В результаті наш земляк дістався спочатку Швейцарії, а потім – Франції.

На нещастя, під час перебування за кордоном у Росії заарештували його наречену – М. Ділятицьку (1894). Як справжній лицар, О. повертається на батьківщину і сам з'являється до жандармського управління. Результат: арешт, 8 років, Сибір.

В буремні 1917-і жив у Москві. Подальша доля невідома.

Серед друзів та близьких знайомих О. – О. Купрін, В. Короленко, М. Кибальчич, В. Мироліубов, Ф. Галкін та ін.

***

СЛОВО Є ВЧИНОК, з професійного кредо І. Омелянченка

Слово є вчинок.

НЕ ПЛАКАТИ, вірш І. Омелянченка «Мотиви неволі»

Не звон колокольний, не пенє попов
В могилу его провожали –
Молчанье товарищей, лязг кандалов
Да слезы глубокой печали...
На гроб возложили лишь звенья оков,
Ведь он не желал и при жизни венков.
В железной неволе конец он печальный
В весеннюю пору завянувших дней
С улыбкою встретил и в речи прощальной
«Не плакать, не плакать!» – просил у друзей,
Просил: «Над могилой, как гимн погребальный,
Вы спойте мне песню о правде опальной».

СЬОГОДНІ БЛОНДИН, А ЗАВТРА – БРЮНЕТ, з статті М. Горького «Руйнування особистості»

Новодворський влучно назвав інтелігента тих днів «ні павою ні вороною». Але незабаром ці голоси замовкли в загальному шелестінні «самовдосконалення», і російський інтелігент міг безперешкодно «ставити ребром останній двогривеник свого розуму» – звичка, яку відзначив в ньому ще Писарєв.

...І. Омелянченко в одній з книжок «Вісника Європи» за 1907 рік помістив оповідання «Поправішав», але – схвалює свого героя, соціаліста і члена комітету партії, за те, що герой пішов служити до департаменту якогось міністерства.

...Ці збіги, які доходять до дрібниць, достатньо безумовно підтверджують факт прагнення інтелігента після кожної зустрічі з народом, «повернутися на круги своя» – від вирішення проблеми соціальної до вирішення індивідуальної проблеми.

«Я ТУТ ОДНОГО СПОЮЮ», з книги С. Сергєєва-Ценського «Спогади»

Якось беручись за дзвінок біля вхідних дверей, я побачив в напівтемряві, на майданчику сходів якесь тіло у валянках, і відразу зміркував, в чому справа, коли із-за дверей крикнули, не відчиняючи їх:

– Ви знову пхаєтесь? У такому разі я зараз же подзвоню в поліцію. Щоб вас забрали до дільниці! Голос був Марії Карлівни Купріної. Коли я назвав себе, вона мене впустила, але запитала все-таки: «Значить, Омелянченко пішов?»

– Який Омелянченко? ...Хтось спить на сходах у валянках і шапці.

– Ну, це він і є! Спить, говорите?

– Спить і поки безпечний. А хто він такий?

М. К. пояснила мені, коли я роздягався, що це – письменник із засланців, що його оповідання «Кривавий сніг» надрукований у Короленко в «Російському багатстві», а оскільки весь гонорар за нього Омелянченко вже пропив, то ось він і ходить всіма редакціями випрошує «аванси».

– Позавчора з'явився, я йому дала п'ять рублів; вчора знову з'явився, як то кажуть, на третьому взводі, довелося дати три рублі, аби пішов. Сьогодні знову з'явився, лика не в'яже, а гроші йому знову давай!

Коли я виходив з редакції, Омелянченко на сходах вже не було, проте днів через три я зустрів його у Миролубова... Миролубов же мене з ним і познайомив.

...Я говоритиму лише про Омелянченка. Це був бородатий, блаженного вигляду, далеко не молодий вже, худенький суб'єкт, який тут же за мене вхопився і зашамкотів:

– Підемо до шинку пообідаємо, га? Зараз саме час. Я вас відведу в один чудовий! Ось де годують!

Миролубов кивнув мені, – мовляв, відведіть його, будь ласка! А мені і самому захотілося придивитися до такої «натури». У ті віддалені часи, сорок років тому, ресторани в Петербурзі поблизу Миколаївського вокзалу (звідки йшли потяги на Москву) називалися зазвичай «трактирами», і офіціанти в них «половими».

Від редакції «Журналу для всіх» до першого з таких трактирів було недалеко, туди й привів мене мій новий знайомий. Я не сказав йому, звичайно, що вже бачив його раніше на сходах в стані риз, однак запитав все-таки, коли він замовляв карафу горілки, з якої причини він надумав гуляти. «Я тут полового одного споюю! – дуже жваво відгукнувся Омелянченко, хитро підморгнув запаленим оком і борідкою смикнув. – «Ось його вже і не видно щось.»

Подивився – туди – сюди.

– Так, не видно. Значить, я його як слід споїв!

Дуже урочисто це було промовлено. Проте я не зрозумів причини цього торжества і запитав, чому ж він радіє.

– Як же так «чому»? Та я його, значить, до такої точки довів, що його господар вигнав!

– Добре, припустимо, вигнав. Навіщо ж ви цього добиваєтесь?

– Ось тобі на! А як же інакше, з нього б мені матеріал вибити? Адже він мені матеріалу дав на цілу повість. У цього народу коли ж язик розв'яжеш? Тільки, коли з ним відро горілки вип'єш, не інакше!

На столі перед нами, тим часом, з'явилася різноманітна закуска, яку замовляв Омелянченко, аж раптом він, і без того жвавий, вигукнув, звертаючись до мене:

– Прийшов! Прийшов! – і кинувся від мене до стійки. Той половий, якого він споював, виявився одутлою, товстою, літньою людиною, мабуть, сімейною. ...Хміль від пияцтва ще сидів, мабуть, в його голові, оскільки він відразу почав лягтися з господарем.

Дужий, купецького складу, з огрядною бородою господар трактиру кричав іншим своїм половим, щоб його вивели. Омелянченко ж, – звідки прудкість узялася – підскочив до господаря і теж почав кричати, притому дуже дзвінко:

– Товста пико, мов-ча-ати! Не до тебе він прийшов, а до мене! Мо-ов-ча-ати! Це мій гість, а ти його гнати? Ти його гнати?

Далі пішли вже такі міцні слова, таке піднялося сум'яття, що я поспішив піти, не додивившись до кінця. За все узятє Омелянченко я сплатив, тому половому, який подавав. Вважалося, звичайно, платити після того, як все буде випите і з'їдене, але я зробив це раніше, аби попередити дуже широкий розмах цього письменника із засланих.

Я не знаю, чим скінчилося, тому що пішов. Омелянченко ж мені більше не траплявся, оскільки я незабаром після того виїхав до себе до Криму.